

2.6. SUDRABGĀRŅA — *Egretta alba* (L.)* — PIRMAIS VARBŪTĒJS LIGZDOŠANAS GADĪJUMS AUSTUMBALTIJĀ

Sudrabgārnis ir sastopams galvenokārt tropu un subtropu joslā un tā izplatības apgabals aptver Eiropas dienvidaustrumu daļu, Āfriku un Madagaskaru, Āzijas dienvidu un dienvidaustrumu daļu, Austrāliju, Ziemeļ- un Dienvidameriku no ASV līdz Argentīnai (Bauer, Glutz von Blotzheim, 1966; Иванов, 1976).

PSRS Eiropas daļā sudrabgārnis ligzdo līdz apmēram 48. ziemeļu platuma grādam, galvenās ligzdošanas vietas atrodas Prutas, Dņestras, Donas, Volgas un Terekas lejasteču rajonos un Kaspijas jūras piekrastē (Спангенберг, 1951; Иванов, 1976). Turpretī daudzās vietās Eiropas mērenajā joslā ārpus pastāvīgā ligzdošanas apgabala robežām sudrabgārnis līdz šim atzīmēts vienīgi kā ieceļotājs. Šajā ziņā vienīgais zināmais izņēmuma gadījums ir sudrabgārņa viena pāra ligzdošana 1863. gadā Polijā — Glagovas apkārtnē pie Odras upes (Tomialojč, 1972.)** Citkārt arī Polijas TR teritorijā sudrabgārnis arvien novērots kā neregulārs ieceļotājs, vairāk nekā 10 gadījumos.

Vācijā (VDR un VFR kopā) sudrabgārņa ieceļošana reģistrēta vairāk nekā 60 reizes, Holandē — 10, Beļģijā — 5, Šveicē — 13 reizes (Bauer, Glutz von Blotzheim, 1966). Ieceļotāji atzīmēti laikā no aprīļa līdz novembrim, tomēr visvairāk pēc ligzdošanas periodā — no augusta līdz oktobrim.

Sīkākas ziņas atrodamas par sudrabgārņa ieceļošanu Meklenburgas novadā (VDR), kur laikā no 1818. līdz 1975. gadam tas konstatēts 20 reizes, pārsvarā maijā un jūnijā, katru reizi pa vienam īpatnim (S. Müller, in Klafs und Stübs, 1977). Īpaši atzīmējams vēl tas apstāklis, ka nevienā no šiem gadījumiem sudrabgārnis tomēr nav novērots vienā vietā ilgāk par 8 dienām.

Arī Baltijas republikās (tā dēvētajā Austrumbaltijas zoogeogrāfiskajā rajonā) un citās kaimiņzemju teritorijās reizēm atzīmēta sudrabgārņu ieceļošana.

Līdz šim Latvijā sudrabgārnis visbiežāk novērots republikas

* Cits ļoti izplatīts un patlaban daudzu autoru lietots šīs sugas zinātniskā nosaukuma sinonīms ir *Casmerodius albus* (L.).

** Jau pēc šī raksta iesniegšanas kļuva zināms par citu līdzīgu gadījumu — 1978. gadā sudrabgārņa ligzda ar četriem mazuliem atrasta Flevolandes salā Holandē (Scharringa, 1979).

dienvidrietumu daļā. Īpatņi vairākkārt nošauti Liepājas ezerā: 1902. gadā — 3 īpatņi un 1906. gadā (29.05.) — 1 putns (Grosse, Transehe, 1929). 7.05.61. V. Liepa un J. Bergmanis novērojuši sudrabgārni — vienu īpatni — Babītes ezerā (Виксне, 1967.). 70. gadu vidū sudrabgārnis novērots Lubānas ezerā (J. Stalidzāna mutisks ziņojums). 1914. gada augustā sudrabgārnis novērots Sāremā (Kumari, 1954), bet 1959. gadā (20.09.) šīs sugas putns nošauts Lietuvā (Ivanauskas, 1959). Līdzīgs sastopamības statuss sudrabgārnim ir arī Baltkrievijā (Федюшин, Долбик, 1967).

Pirmo reizi 27.04.77. Engures ezerā sudrabgārnis (2 īpatņi vienkopus) novērots Kazrovsekluma niedrājā. Vēlāk (12.05., 1.06. un 6.06.) viens īpatnis novērots vai nu lidojumā, vai izceļoties no niedrēm Grebju pussalas austrumu un ziemeļu piekrastē. (Bez tam 1977. gada vasarā Engures ezerā sudrabgārni — 1—2 īpatņus — vairākkārt redzējis Visarmijas karavīru mednieku

biedrības medību speciālists A. Vītols un makšķernieki.)

25., 27. un 28.08. Engures ezera Grebju pussalas austrumu piekrastes niedrāju rajonā (iepretim Garrovai) vienkopus novēroti 6 sudrabgārņa īpatņi. Domājams, ka tie bija šeit ligzdojošā pāra abi pieaugušie un 4 izperētie, jaunie putni. Aplūkojot slīkšņas, no kurām gārņi izcēlās, noskaidrots, ka putni šeit uzturējušies ilgstoši. Par to liecināja atrastās sudrabgārņiem piederošās raksturīgās spalvas, nomīdītais augājs un daudzie ekskrementi.

Sudrabgārnis ligzdo gan kolonijās (dažkārt kopā arī ar citām gārņu sugām), gan arī atsevišķi pa pāriem. Eiropā ligzdošana atzīmēta plašos nepieejamos niedrājos un niedru sagāzumos, bet ligzdošana kokos un krūmos atzīmēta tikai izņēmuma kārtā (Спангенберг, 1951; Bauer, Glutz von Blotzheim, 1966.). Šai ziņā Engures ezera plašie niedrāji ir ļoti piemēroti sudrabgārņa ligzdošanas vietas izvēles prasībām. Pēc šiem pašiem literatūras avotiem sudrabgārņa pilnā dējumā ir 3—5 olas.

Mūsu novērojumi liecina, ka 1977. gadā Engures ezera niedrājos acīmredzot notikusi veiksmīga sudrabgārņa pāra ligzdošana.

Jāpiezīmē, ka arī 1978. gadā (23.08.) Engures ezerā novērots sudrabgārnis — 1 putns.

LITERATŪRA

Bauer K. M. Glutz von Blotzheim U. N. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band I, Gaviiformes — Phoenicopteriformes. Frankfurt am Main. 1966. S. 483.

Grosse Al., Transehe N. Austrumbaltijas mugurkaulaino saraksts. Rīga, 1929. 75. lpp.

Ivanauskas T. L. Lietuvos paukščiai, II, Vilnius, 1959. 283.

Klafs G. und Stübs J. (Hrsg.). Die Vogelwelt Mecklenburgs. Jena. 1977. S. 350.

Kumari E. Eesti NSV linnud. Tallinn. 1954. 413.

Makatsch W. Die Eier der Vögel Europas. Eine Darstellung der Brutbiologie aller in Europa brütenden Vogelarten. Band I. Radebeul. 1974. S. 468.

Scharringa C. J. G. European news. — British Birds, v. 72, № 6, 1979, p. 275—281.

Tomialojč L. Ptaki Polski, wykaz gatunków i rozmieszczenie. Warszawa, 1972. 302.

Виксне Я. А. Новые находки редких и залетных птиц в Латвии. — Итоги орнитологических исследований в Прибалтике. Рига, 1967. с. 57—62.

Иванов А. И. Каталог птиц СССР. Л., 1976. с. 275.

Спангенберг Е. П. Отряд голенастых птиц. — Птицы Советского Союза, II, М., 1951. с. 350—475.

Федюшин А. В., Долбик М. С. Птицы Белоруссии, Минск. 1967. с. 520.

J. Lipsbergs, J. Kazubiernis
LPSR ZA Bioloģijas institūts

Липсберг Ю., Казубиернис Ю. Первый предполагаемый случай гнездования большой белой цапли — *Egretta alba* (L.) — в Восточной Прибалтике.

Весной и летом 1977 г. на оз. Энгурес регулярно наблюдали 1—2 особей, предположительно — пару, большой белой цапли. В августе того же года в том же районе озера наблюдали совместно 6 особей этого вида. На основе этих наблюдений высказано предположение, что в 1977 г. на оз. Энгурес имел место случай успешного гнездования большой белой цапли. Залеты большой белой цапли в Восточную Прибалтику отмечались и ранее, феномен же предполагаемого гнездования — впервые.